

MÉSZÁR RÓZA

**Ellentmondások, furcsaságok
a büntető törvénykönyv módosításaiban
az elmúlt egy évben**

2009. június 1. és 2010. március 11. között – azaz nem egészen tíz hónap alatt – a büntető törvénykönyvet összesen tíz törvény módosította. Ezek a következők:

1. A bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény 100. §-a 2009. június 30. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 56., 100. §-át, a 102. § (1) bekezdés a) pontját, 105. és 106. §-át (kihirdetve: 2009. június 19. napján).
2. Az egyes fémek begyűjtésével és értékesítésével összefüggő visszaélések visszaszorításáról szóló 2009. évi LXI. törvény 16. §-a 2010. január 1. napjával kezdődő hatállyal a Btk. 316. § (4) bekezdésébe beiktatta a b) 5. pontot, a 324. § (3) bekezdésébe a c) pontot, és módosította a 326. § (3) bekezdését (kihirdetve 2009. június 29-én).
3. A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2009. évi LXXX. törvény, amely a Btk. számos rendelkezését érintette; a módosítások egy része 2009. augusztus 9. napján, egy része 2010. január 1. napján, míg egy része 2010. május 1. napján lépett hatályba (kihirdetve: 2009. július 10. napján).
4. A büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezéseit módosító 2009. évi LXXXIII. törvény 51. §-a 2009. augusztus 13. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 35. § (2) bekezdését (kihirdetve: 2009. július 14. napján).
5. A szabálysértésekről szóló törvény, a büntetőeljárásról szóló törvény és a büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2009. évi CXXXVI. törvény 26. § (2) bekezdés b) pontja 2010. január 1. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 195. § (2) bekezdését; 22. §-a 2010. január 13. napjával kezdődő hatállyal a Btk. 48. § (4) bekezdését; 23. §-a pedig 2010. május 1. napjától kezdődő hatállyal a Btk. 96. §-át. Idetartozik az is, hogy e törvény 24. §-a 2010. január 1. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btké. 28. §-át is (kihirdetve: 2009. december 14. napján).

6. A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2009. évi CXLVI. törvény 1. §-a 2010. január 1. napjával kezdődő hatállyal kiegészítette a Btk. 137. § 2. pontját az *m*) ponttal (kihirdetve: 2009. december 21. napján).
7. A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 24. §-a 2010. április 1. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 147. § (2) bekezdését, a XV. fejezetének III. címét, valamint 221., 222., 223. és 224. §-ának alcímét és szövegét, valamint beépítette a törvénybe a 222/A §-t (kihirdetve: 2009. december 29. napján).
8. A tisztességes eljárás védelméről, valamint az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi CLXIII. törvény 29. §-a 2010. április 1. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 56. §-át; a 77/B § (1) bekezdés e) pontját; a 251. § (1) bekezdését; 254. §-át; a 255. § (1) bekezdését; a 255/B § (1) bekezdését; a 258/F § alcímét és szövegét, és beiktatta a 258/G §-t (kihirdetve: 2009. december 30. napján).
9. A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2010. évi XXXV. törvény 2010. május 1. napjával kezdődő hatállyal módosította a Btk. 212/A §-át (kihirdetve: 2010. március 11. napján).
10. A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2010. évi XXXVI. törvény 1. §-a 2010. április 10. napjával kezdődő hatállyal beiktatta a Btk. rendelkezései közé a 269/C §-t és annak alcímét (kihirdetve: 2010. március 11. napján).

A törvények kihirdetésének időpontja – ahogy a későbbiekből kiderül – jelentőséggel bír. Annak pedig, hogy ezt az időpontot és nem elfogadásukat tartottam indokoltnak feltüntetni, az az oka, hogy az állampolgárookra nézve ennek van jelentősége, ráadásul az elfogadásuk és kihirdetésük közötti időtartamban többnyire nincs túl nagy eltérés.

Lassan már nem is csodálkozunk azon, hogy a büntető anyagi és -eljárási szabályokat – mégpedig esetenként jelentős mértékben – olyan törvények módosítják, amelyeknek egyébként semmi közük a büntetőjoghoz.

A cikkben részben az ebből, részben pedig az említett módosítások szövegéből adódó furcsaságokra és ellentmondásokra hívom fel a figyelmet.

Módosítások más jogtárgyat érintő törvényekkel

A felsorolt törvények közül a legkorábbi „csak” a Btk. általános részét érintette; részben újraszabályozta a foglalkozástól eltiltás mellékbüntetését, részben pedig a mentesítéssel összefüggő rendelkezéseket módosította.

Miután a törvény a címe szerint a bünygyi nyilvántartás rendszeréről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünygyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szól, nehezen érthető, hogy a merőben más tárgy ellenére a foglalkozástól eltiltás mellékbüntetés szabályait (56. §) miért ez módosította, illetve egészítette ki. Ugyan miféle oka lehetett annak, hogy az egyik büntetési nemhez egy más céllal meghozott törvény nyúljon hozzá? Különösen indokolt ez a kérdés azért is, mert alig több mint húsz nappal e törvény kihirdetése után sor került annak a törvénynek a kihirdetésére is, amelynek tárgya kifejezetten a büntető törvénykönyv módosítása volt, és amely alapvető változásokat hozott a teljes büntetési rendszerben. Ugyanez a kérdés persze feltehető a mentesítésre vonatkozó szabályokat érintő változtatás kapcsán is.

A következő, az egyes fémek begyűjtésével és értékesítésével összefüggő visszaélések visszaszorításáról szóló törvény a megnevezésében ugyancsak nem utal a büntető jogszabályokra, de legalább annyit tartalmaz, hogy a visszaélések visszaszorításáról szól. Így talán elfogadható lenne, hogy ennek kapcsán a lopást, rongálást és az orgazdaságot büntetni rendelő büntetőjogi tényállások minősítő körülményei közé is rendelkezéseket iktatott be, ha nem került volna sor a kihirdetése után ugyancsak néhány nappal az előbbiekről szerinti, a büntető törvénykönyvet átfogóan módosító novella kihirdetésére. A kérdés ismét feltehető: ugyan mi lehetett az oka annak, hogy nem ebben az utóbbi törvényben történt meg a szükségesnek ítélt változtatás?

A 8. pont alatti, a tisztességes eljárás védelméről szóló törvény címe sem nem utal a büntető törvénykönyvre, de legalább annyi szerepel benne, hogy a jogszabály az összefüggő törvényt módosításokat is tartalmazza. Miután azonban módosítja a Btk. általános részének a foglalkozástól eltiltásra vonatkozó – nem sokkal korábban az 1. pont alatti törvénnyel ugyancsak módosított, majd a 3. pont alatti újraszabályozott – rendelkezéseit és a vagyonelkobzás szabályait, továbbá öt különös részi tényállást is, ráadásul egy új paragrafust is beiktat, elvárható lenne, hogy ez a címből is kiderüljön. Ráadásul az e törvény szerinti módosítások – amint majd később láthatjuk – súlyos problémákat vetnek fel.

A 7. pont alatti, a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CIV. törvény megnevezésében ugyancsak nem szerepel az, hogy ezzel összefüggésben büntetőjogi szabályokat is érint, a cím erre utalást sem tartalmaz. Ennek ellenére a Btk. különös részének három tényállását is módosította, és beiktatott két új paragrafust.

A 3–6. és a 9–10. pont alatti törvények tárgya – megnevezésükben is – büntető anyagi és -eljárás szabályok módosítása volt. Ezek közül azonban az 5–7. pontban (valamint a 7–8. pontban) megjelölt törvények kapcsán is meg kell jegyez-

ni, hogy azok kihirdetésére 2009. december 14. és 30. között, azaz csak néhány napos eltérésekkel került sor. Ugyan mi indokolhatta, hogy a Btk. módosítására négy külön törvényben kerüljön sor lényegében két hét alatt? A 9–10. pont alatti törvények kihirdetése pedig ugyanazon a napon történt meg, bár elfogadásukban volt némi különbség. A kérdést ennek kapcsán már fel sem teszem.

A hatályba léptetés káosza

Az említett törvények módosító rendelkezéseinek hatálybalépése is igencsak kaotikus. A hatálybalépési időpontok a következők: 2009. június 30., augusztus 9., augusztus 13., 2010. január 1., január 2., január 13., április 1., április 13. és május 1.

Ráadásul több olyan törvény is van a felsoroltak között, amelyek az egyes rendelkezéseiket maguk is különböző időpontokban léptették hatályba. Utóbbi talán elfogadható akkor, ha a módosítások egy része alaposabb felkészülést igényel a jogalkalmazóktól, és a hatálybalépési időpontok között ezért nagyobb a különbség, mint például a büntető törvénykönyvet módosító 2009. évi LXXX. törvény esetében, amelynek egyes rendelkezései 2010. augusztus 9., míg mások 2010. május 1. napján léptek hatályba. (Ez is csak akkor érthető persze, ha egyes rendelkezések minél előbbi hatálybalépését tartotta szükségesnek a jogalkotó.) Nehezen magyarázható azonban az, hogy egy törvényen belül miért szerepel a hatálybalépés időpontjaként egyes rendelkezéseknél 2010. január 1., másoknál 2010. január 2., illetve január 13., mint a 2009. évi CXXXVI. törvény esetében.

Megkérdőjelezhető annak helyessége is, hogy az egyébként csak néhány nap különbséggel meghozott és kihirdetett törvények rendelkezéseit miért léptették hatályba egymástól nem túl jelentősen eltérő időpontokban.

Emellett e törvények egy része pontosan meghatározta a hónap és a nap megjelölésével a hatálybalépés időpontját, más része azonban a kihirdetés időpontjához igazította, és így azt a jogalkalmazónak kell kiszámolnia. Egyes törvények pedig a két megoldást vegyesen alkalmazzák rendelkezéseik hatályba léptetésénél. Ez az oka annak, hogy az 5. pont alatti novella szabályaiból a Btk. egyes rendelkezéseit módosító részben 2010. január 1-jén, részben 2010. január 13-án, illetve 2010. május 1-jén léptek hatályba.

Kétségtelen, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény felhatalmazása alapján kiadott, a jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM rendelet ezt megengedi. Annak 80. §-a szerint ugyanis a hatálybalépés időpontját

a) a jogszabály kihirdetését követő meghatározott napon vagy a kihirdetést követő meghatározott hónap meghatározott napjában,

- b) ha az a) pont alkalmazásával a hatálybalépés időpontja nem határozható meg egyértelműen, naptári napban, ha a szabályozás célja másképp nem érhető el, naptári napban, órában és percben, vagy
- c) ha az a) és a b) pont alkalmazásával sem határozható meg egyértelműen a hatálybalépés időpontja, valamely esemény vagy feltétel bekövetkezésének a napjával vagy az ezt követő meghatározott nappal, kell meghatározni.

Bár ez a szabályozás különböző megoldásokat tesz lehetővé, ez azonban nem jelentheti azt, hogy azokat kombinálva, a jogban járatos jogalkalmazó számára is nehezen áttekinthető módon kell és lehet – sokszor alapvető rendelkezéseket érintően – ilyen rövidnek tekinthető időszakon belül hatályba léptetni. Semmilyen érdek nem indokolhatja, hogy egy törvényen belüli rendelkezések tizenhárom nap különbséggel lépjenek hatályba.

Egyébként sem túl szerencsés a jogalkalmazók számolgotására bízni a hatálybalépés időpontját – legalábbis annak napjára nézve –, ami soha sem vitatható, az a meghatározott naptári napban megjelölt időpont.

Az Alkotmánybíróság a 121/2009. (XII. 17.) AB határozatában megállapította, hogy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény alkotmányellenes, ezért azt 2010. december 31. napjával megsemmisítette. Így az Országgyűlésnek ezen időpontig új jogalkotási törvényt kell alkotnia. Szükségesnek látszik, hogy annak és a majdan ahhoz kapcsolódó miniszteri rendeleteknek a megfogalmazásánál a jogalkotó az Alkotmánybíróság által előírtak figyelembevételével határozza meg a törvények módosításának mikéntjét is, és legyen tekintettel az előbb leírtakra is.

Ellentmondások a törvényeken belül és azok között

Ahogy már utaltam rá, számos egyéb problémát is okozott a büntetőjogi szabályok említett módosítása. Ellentmondások merültek fel az egyes törvényeken belül és azok között is, emellett jogszabály-szerkesztési hibák fedezhetők fel az egyes módosító rendelkezések kapcsán; úgy tűnik, hogy azok megalkotásánál sem a kodifikátorok, sem a honatyák nem voltak figyelemmel a már megalkotott törvényekre.

Ezek közül, a teljesség igénye nélkül, ismertetek néhányat.

A feltételes szabadság megszüntetése

2009. augusztus 9-ig a Btk. ezzel kapcsolatos rendelkezése a következőképp szólt:

48. § (4) A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet a feltételes szabadság alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélik. Ha az elítéltet egyéb büntetésre ítélik, vagy ha a magatartási szabályokat megszegi, a bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti.

2010. augusztus 9-i hatállyal a bekezdést a 2009. évi LXXX. törvény a következők szerint módosította:

48. § (4) A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet az ítélet jogerőre emelkedését megelőzően vagy azt követően elkövetett bűncselekmény miatt a feltételes szabadság alatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélik. Ha az elítéltet egyéb büntetésre ítélik, vagy ha a magatartási szabályokat megszegi, a bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti.

A rendelkezés alapján így a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt csak akkor kellett és lehetett a feltételes szabadságot megszüntetni, ha az újabb – jogerős – végrehajtható szabadságvesztésre ítélésre a feltételes szabadság tartama alatt került sor; azaz lényegesen leszűkült a kedvezmény megszüntetésének köre.

Ezzel a törvényszöveggel azonban nem volt összhangban annak indokolása. E szerint ugyanis a novella bővíteni kívánta a feltételes szabadság megszüntetésének kötelező eseteit; míg korábban a Btk. akkor rendelte megszüntetni a feltételes szabadságot, ha az elítéltet az annak tartama alatt elkövetett bűncselekménye miatt ítélték végrehajtható szabadságvesztésre, az új szabály alapján a feltételes szabadságot meg kell szüntetni minden olyan, a feltételes szabadság tartama alatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélest kiváltó bűncselekmény miatt, amelyet az elítélt akár az ítélet jogerőre emelkedése előtt, akár az után követetett el. Az indokolás szerint ilyen a büntetőeljárás ideje alatt elkövetett bűncselekmény, továbbá a jogerős elítélés és a büntetés végrehajtásának megkezdése között eltelt időben, illetőleg a büntetés végrehajtásának befejezése előtt elkövetett bűncselekmény.

Ezt az ellentmondást az újabb módosítás – a 2009. évi CXXXVI. törvény – 2010. január 13-i hatállyal kiküszöbölte. A jelenleg is hatályos rendelkezés a következő:

48. § (4) A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet az ítélet jogerőre emelkedését megelőzően vagy azt követően elkövetett bűncselekmény

miatt a feltételes szabadság alatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélik. A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet a feltételes szabadság alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélik. Ha az elítéltet egyéb büntetésre ítélik, vagy ha a magatartási szabályokat megszegi, a bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti.

Azaz a feltételes szabadság megszüntetésének kötelező esetei közé visszakerült a korábbi szabály, és így meg kell szüntetni a feltételes szabadságot akkor is, ha az elítéltet a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekményért utóbb – akár a feltételes szabadság tartama alatt, akár utána – végrehajtható szabadságvesztésre ítélik.

A két eltérő tartamú rendelkezés közötti időben – azaz 2009. augusztus 9. és 2010. január 13. között – azonban erre a törvény nem adott lehetőséget. Így abban az esetben, ha az elkövető a feltételes szabadság tartama alatt újabb bűncselekményt követett el, és a bíróság emiatt végrehajtható szabadságvesztésre ítéli, de az elkövetés ideje e két időpont közé esik, a bíróságnak erre figyelemmel kell lennie.

A foglalkozástól eltiltás

2009. június 29-ig a Btk. e büntetési nemre vonatkozó szövege a következő volt: Btk. 56. § (1) Foglalkozásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt

- a) szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megszegésével követi el, vagy
  - b) foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.
- (2) A foglalkozástól eltiltás mellékbüntetés alkalmazása szempontjából foglalkozásnak minősül az is, ha az elkövető a gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagja, illetve igazgatója; a szervezetet igazgatóságának vagy felügyelő bizottságának tagja; a gazdasági társaság vezető tisztségviselője, illetve felügyelő bizottságának tagja vagy egyéni vállalkozó.

A bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal kapcsolatos ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLV. törvény azonban ezt módosította, és beiktatta a (3) bekezdést. Így a 2009. június 30-tól hatályos szöveg a következő volt:

56. § (1) Foglalkozásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt
- a) szakképzettséget igénylő foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy
  - b) foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

(2) A foglalkozástól eltiltás mellékbüntetés alkalmazása szempontjából foglalkozásnak minősül az is, ha az elkövető a gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagja, illetve igazgatója; a szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja; a gazdasági társaság vezető tisztségviselője, illetve felügyelőbizottságának tagja vagy egyéni vállalkozó.

(3) Az (1) bekezdés a) pontja azzal szemben is alkalmazható, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tevékenységet nem a foglalkozásaként gyakorolta, de rendelkezik annak a foglalkozásnak a gyakorlásához szükséges szakképesítéssel, amely szabályainak megszegésével a bűncselekményt elkövette.

Majd a tisztességes eljárás védelméről szóló 2009. évi CLXIII. törvény 29 § (1) bekezdése új (2) bekezdést illesztett be az 56. § szövegébe 2010. április 1-jével kezdődő hatállyal, és a korábbi (2) bekezdés számozását (3)-ra módosította. Ennek során azonban nem volt figyelemmel arra, hogy az 56. §-nak már van (3) bekezdése, és elmulasztott rendelkezni az eredeti – 2009. június 30-tól hatályos – (3) bekezdés átszámolásáról.

Emellett a szöveg ismét változott; az eredeti (2) bekezdésben a „mellékbüntetés” helyébe 2010. május 1. napjával kezdődő hatállyal a 2009. évi CXXXVI. törvény 26. § (4) bekezdés a) pontja a „büntetés” kifejezést iktatta be. (Az utóbbi törvény kodifikátorainak a menségére szóljon, hogy az előzőek szerinti törvényszerkesztési hibát nem állt módjukban kiküszöbölni, miután utóbbi törvény jóval korábban született meg, mint a tisztességes eljárásról szóló; ehhez persze feltételezni kell, hogy a két törvényt nem ugyanazok szerkesztették.)

Így a jelenleg hatályos törvényszöveg a következő:

Btk. 56. § (1) Foglalkozásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt

a) szakképzettséget igénylő foglalkozása szabályainak megszegésével követi el, vagy

b) foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

(2) Foglalkozásától el kell tiltani azt, aki a közélet tisztasága elleni bűncselekményt foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

(3) A foglalkozástól eltiltás büntetés alkalmazása szempontjából foglalkozásnak minősül az is, ha az elkövető a gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagja, illetve igazgatója; a szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja; a gazdasági társaság vezető tisztségviselője, illetve felügyelőbizottságának tagja vagy egyéni vállalkozó.

(3) Az (1) bekezdés a) pontja azzal szemben is alkalmazható, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tevékenységet nem a foglalkozásaként gyakorolta, de rendel-

kezik annak a foglalkozásnak a gyakorlásához szükséges szakképesítéssel, amely szabályainak megszegésével a bűncselekményt elkövette.

Azaz az 56. §-nak most két (3) bekezdése van. Az egyik a büntetési nem alkalmazásának tárgyi körét bővítette azzal, hogy olyan tevékenységeket sorol fel, amelyeket foglalkozásnak kell tekinteni a büntetés alkalmazása szempontjából, a másik pedig a személyi kört tágította ki, lehetővé téve az eltiltás alkalmazását azzal szemben is, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tevékenységet nem a foglalkozásaként gyakorolta, az ott írt feltételek mellett. Azaz a két azonos jelű bekezdésben a szabályok messze nem azonosak.

Mindaddig, amíg újabb törvény nem korrigálja ezt a hibát, érdekesen fog hangzani az ítéletben annak a rendelkezésnek az indokolása, amely az 56. § (3) bekezdésén alapul. Melyiken is?

A kényszergyógykezelés megszűnése

A kényszergyógykezelés szabályai korábban a következők voltak:

Btk. 74. § (1) Személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetőjének kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elmeműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy büntethetősége esetén egy évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést kellene kiszabni.

(2) A kényszergyógykezelést az erre kijelölt, zárt intézetben hajtják végre.

(3) A kényszergyógykezelést meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

Azaz az elrendelt kényszergyógykezelés határozatlan tartamú volt, annak felső határát a törvény nem szabta meg.

A büntető törvénykönyv módosításáról szóló novella 2010. május 1-jén kezdődő hatállyal a (3) bekezdést módosította, és beiktatta a (4) bekezdést; ezzel a korábbi állapotot megszüntette, és az intézkedés tartamának felső határát annak a bűncselekménynek a büntetési tételéhez igazította, amely elrendelésének alapjául szolgál.

A 74. § (3) és (4) bekezdésének hatályos szövege eme időponttól a következő: (3) *A kényszergyógykezelés legfeljebb az (1) bekezdés szerinti cselekményre megállapított büntetési tétel felső határának megfelelő ideig, életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmény esetén legfeljebb húsz évig tart. Ha ezt követően az egészségügyről szóló törvényben meghatározott feltételek fennállása miatt szükséges, a kényszergyógykezelést pszichiátriai intézetben kell elhelyezni.*

(4) A kényszergyógykezelést a (3) bekezdésben meghatározott tartam előtt is haladéktalanul meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn.

A bűnügyi nyilvántartási rendszer átalakításával összefüggő törvénymódosításokról szóló 2009. évi CXLIX. törvény 2010. május 1-jén kezdődő hatállyal – a Btk. új rendelkezéséhez igazítva – módosította a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet is. A Bv. tvr. új 84/B §-ának (1) bekezdése szerint a beteget azon a napon, amelyen a kényszergyógykezelésnek a Btk. 74. § (3) bekezdése szerinti tartama eltelte, el kell bocsátani az intézetből.

A Btk. 74. § (3) bekezdése szerint azonban akkor, ha az intézkedés tartama ezt a felső határt eléri ugyan, de a kényszergyógykezelt egészségi állapota továbbra is szükségessé teszi a kezelést, a kényszergyógykezelés megszűnése után a kényszergyógykezelést – az egészségügyi törvénynek is megfelelően – pszichiátriai intézetben kell elhelyezni.

Erre az esetre is tartalmaz a módosított Bv. tvr. rendelkezést; a 84/B § (2) bekezdése szerint akkor, ha a kényszergyógykezelés megszűnése után továbbra is fennáll a gyógykezelés szükségessége, az intézkedést foganatosító intézet főigazgató főorvosa az elbocsátás esedékességének napján történő elhelyezés érdekében az egészségügyi törvényben meghatározottak szerint kezdeményezi a bíróságnál a kötelező gyógykezelés elrendelése iránti eljárást. Ha a bíróság elrendeli a beteg kötelező gyógykezelését, a főigazgató főorvos – az Országos Mentőszolgálat útján – intézkedik a beteg átszállítása iránt a kijelölt pszichiátriai intézetbe.

Ennek részletes szabályait azonban egyetlen módosítás sem tartalmazza; így egyebek között semmi nem rendelkezik arról, hogy ilyenkor melyik bíróság jár el, milyen szabályok alapján, és melyek azok a pszichiátriai intézetek, ahová a gyógykezelteket átszállítják. Bár a 11/2010. (III. 31.) IRM rendelet módosította a kényszergyógykezelés és az ideiglenes kényszergyógykezelés végrehajtásáról szóló 36/2003. (X. 3.) IM rendeletet, ezekre nézve az sem tartalmaz szabályokat.

Az emberi szabadságot ilyen mértékben érintő rendelkezések beiktatása mellett elvárható lenne a végrehajtás mikéntjére vonatkozóan egyértelmű és részletes szabályok megalkotása. Emellett kérdés az is, hogy miért nem tartalmaz egyetlen törvény sem rendelkezést azokra nézve, akikkel szemben ezt az intézkedést az új szabály hatálybalépése előtt alkalmazta a bíróság.

(Bár a cikk a Btk. módosításaival foglalkozik, mégis meg kell jegyezmem: a Bv. tvr. módosítására is 2009 decemberében került sor, egy újabb olyan törvényben, amelynek a címében még utalás sincs a büntetőjogra.)

Az új büntetési rendszer és a módosítások

A büntető törvénykönyv módosításáról szóló 2009. évi LXXX. törvény 2010. május 1-jei hatállyal jelentősen módosította a Btk. általános részét, és átalakította a büntetések rendszerét. 2010. május 1-jén a törvényből kikerült a főbüntetés fogalma; az büntetéseket és mellékbüntetéseket szabályoz. A 38. § új (1) bekezdése szerint a büntetések a következők: a szabadságvesztés, a közérdekű munka, a pénzbüntetés, a foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás és a kiutasítás, az új (2) bekezdés szerint pedig mellékbüntetések a közügyektől eltiltás, valamint a kiiltás.

A novella emellett megszüntette a Btk. különös részében a bűncselekmények alternatív büntetésekkel fenyegetettségét, valamennyi bűncselekmény miatt vagy csak szabadságvesztés, vagy csak pénzbüntetés kiszabását rendelve. Mindamellett a 38. § (3) bekezdésének ugyanezen időponttól hatályos rendelkezése értelmében akkor, ha a bűncselekmény büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, szabadságvesztés helyett közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás, vagy ezek közül több is kiszabható.

A 2010. április 1-jei hatállyal a 2009. december 29. napján kihirdetett, a módosított adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény több különös részi tényállást módosított, illetve új tényállást is beiktatott. Az átalakított büntetési rendszer figyelmen kívül hagyásával azonban több bűncselekmény törvényi tényállásában azok elkövetőit a módosítás továbbra is alternatív büntetéssel rendeli büntetni; a szabadságvesztés mellett közérdekű munkával és pénzbüntetéssel, illetve közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel.

Így az előbbi törvénnyel módosított 222. § (4) bekezdése szerint a bizalmas minősítésű adattal visszaélés gondatlan alakzatának elkövetői egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel, a 222/A § alapján a korlátozott terjesztésű minősítésű adattal visszaélés (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti vétségének elkövetői közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel; a (2) és (3) bekezdés szerinti vétség elkövetői egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel; a (4) bekezdés szerinti gondatlan alakzat elkövetői az ott írt megkülönböztetésnek megfelelően vagy közérdekű munkával, illetve pénzbüntetéssel, vagy egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával, illetve pénzbüntetéssel büntetendők.

A tisztességes eljárás védelméről szóló – 2009. december 30-án kihirdetett – 2009. évi CLXIII. törvény 2010. április 1-ji hatállyal *Vesztegetés feljelentésének elmulasztása nemzetközi kapcsolatban* alcím alatt ugyancsak új tényállást iktatott be 258/F § jelöléssel, a korábbi ilyen jelű 258/G §-ra módosítva; a bűncselekmény

elkövetőjét három évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel fenyegetve.

(Ráadásul – ahogy az előbbiekből kiderül – a módosítások nem csupán a korábban megszokott hármassal fenyegetik némelyik vétségi alakzatú bűncselekmény elkövetőjét, hanem a szabadságvesztés elhagyása mellett közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel.)

Mindebből úgy tűnik, hogy nincs lehetőség az ezen bűncselekmények elkövetőivel szemben a Btk. 38. § (3) bekezdése alapján a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés helyett egyéb büntetési nem alkalmazására. Így a vétségi alakzat elkövetői hátrányosabb helyzetbe kerülhetnek, mint az egyes büntetési alakzatot megvalósítók, akiknél ezt a 38. § (3) bekezdése megengedi. Ez pedig nyilvánvalóan nem lehetett célja a jogalkotónak.

Emellett a szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények miatt abban az esetben, ha annak legkisebb mértéke egy évnél rövidebb tartamú, a 87. § (2) bekezdés e) pontja alapján is mód nyílna a 38. § (3) bekezdés szerinti büntetések bármelyikének kiszabására. Mivel azonban egyes új különös részi rendelkezések a szabadságvesztés helyett csupán a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés alkalmazását, vagy eleve csak közérdekű munka vagy pénzbüntetés kiszabását teszik lehetővé, az enyhítő szakasszal sem lehet más büntetési nemet választani.

Ez nyilvánvalóan ugyancsak törvényszerkesztési hiba, mindez azonban nem változtat azon a tényen, hogy ezek a jelenleg hatályos rendelkezések.

A hatálybalépés és a hatályvesztés egybeesése

A szabálysértésekről, a büntetőeljárásról és a büntető törvénykönyvről szóló törvényeket módosító 2009. évi CXXXVI. törvény 2010. január 1-jei hatállyal a Btk. 28. §-ába beépítette a (2) bekezdést. E szerint nem tulajdon elleni szabálysértés, hanem bűncselekmény valósul meg ugyanazon elkövető által elkövetett és együttesen elbírált tulajdon elleni szabálysértés esetén, ha a dolog értéke, az okozott kár, illetve az okozott vagyoni hátrány érték-egybefoglalás folytán meghaladja az (1) bekezdés d)–g) pontjában meghatározott összeget. Utóbbi pontok szerint ez az összeg a készpénz-helyettesítő fizetőeszközzel visszaélés, lopás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás, orgazdaság, csalás, rongálás és hűtlen kezelés esetén húszezer forint.

A rendelkezés azonban nem tartalmazza azt, hogy mely időhatárokon belül elkövetett szabálysértések kapcsán van helye érték-egybefoglalásnak, és azt sem, hogy azok ugyanolyan vagy különböző cselekmények lehetnek-e.

Ha az egyébként szabálysértésnek minősülő cselekmények elbírálására az érték-egybefoglalás folytán büntetőeljárásban kerülne sor, az utóbbi körülmény nem jelentene problémát; a család tényállási elemeit megvalósító szabálysértési cselekmény nyilván nem alkothat egységet azzal, amelyik például a lopás tényállási elemeit merítette ki.

A szabálysértési hatóságnak azonban, amikor arról dönt, hogy az érték-egybefoglalásra tekintettel helye van-e az ügyek bíróságához áttételének, a szabálysértésekről szóló törvény rendelkezései alapján kell eljárnia.

A novella, amely a Btk. 28. §-át is módosította, az Sztv. 157. § (6) bekezdését is ehhez igazította. A módosított bekezdés szerint érték-egybefoglalásnak az elkövetési érték, kár, okozott vagyoni hátrány összegének megállapítása céljából csak az Sztv. 157. § (1) bekezdés a)–c) pontjában meghatározott (azaz lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást, orgazdaságot, készpénz-helyettesítő fizetőeszközzel visszaélést, csalást, szándékos rongálást, hűtlen kezelést megvalósító) ugyanolyan cselekmények kapcsán van helye. Emellett további feltételként szabta, hogy a cselekményeket több alkalommal, egy éven belül kövesse el az elkövető, illetve azokat együttesen bírálják el. Ezzel a szabályozás már teljes lenne.

Az a novella 26. § (2) bekezdése szerint a szabálysértési törvény említett módosítása 2010. január 1-jén hatályba is lépett; de a novella 26. §-ának (2) bekezdésében a *da*) pontjára figyelemmel az Sztv. 157. § (6) – azaz az érték-egybefoglalásra vonatkozó – bekezdése ezzel egyidejűleg hatályát veszítette. Azaz az Sztv. jelenleg hatályos rendelkezései között nincs olyan szabály, amely az érték-egybefoglalást lehetővé tenné. Kérdés, hogy a Btk. új rendelkezésének alkalmazása így hogyan valósulhat meg.

Bár tartalmilag nem ezzel függ össze, de furcsaság az is, hogy az Sztv. 157. §-ának idézett – és a hatálybalépés napjával nyomban hatályon kívül is helyezett – rendelkezése tartalmazta a következőket is: nincs helye érték-egybefoglalásnak, ha az üzletszerű elkövetés megállapítható, illetve az önmagukban szabálysértést megvalósító cselekmények a folytatólagosság egységébe tartoznak.

Ezek a kizáró okok azonban a szabálysértések kapcsán teljességgel értelmezhetetlenek.

Ha a szabálysértési értékre elkövetett említett cselekmények közül a készpénz-helyettesítő fizetőeszközzel visszaélést, a lopást, sikkasztást, csalást, orgazdaságot üzletszerűen követik el, azok a Btk. vonatkozó rendelkezése alapján már nem szabálysértésnek, hanem vétségnek minősülnek, így ezek kapcsán az érték-egybefoglalás szóba sem jöhet. Az egyéb cselekményeknél pedig azért értelmetlen, mert az Sztv. nem ismeri az üzletszerűség fogalmát.

Kizárt a szabálysértési cselekményeknek a folytatólagosság egységébe tartozása is. Az Sztv. ezt a fogalmat sem ismeri, a Btk. 12. § (2) bekezdése szerint pedig a folytatólagosság egységébe csak bűncselekmények tarthatnak; a szabálysértések a folytatólagosság feltételeinek fennállása mellett sem alkothatnak ezen a címen egységet. Ha pedig valamely körülmény a szabálysértési értékre elkövetett cselekményeket bűncselekményekké minősíti, azok már nem szabálysértések, így szóba sem jöhet az érték-egybefoglalás alkalmazása, függetlenül attól, hogy ezek mint bűncselekmények a folytatólagosság egységébe foglalhatók-e, vagy sem.

Ha sor kerül az érték-egybefoglalás ismételt beiktatására a szabálysértési törvénybe, indokolt erre is figyelemmel lenni.